

Peter B. Sleebos
Alg. voorzitter van de VPE

En Hij heeft ... herders ... gegeven...

Vandaag aan de dag wordt er nogal wat gediscussieerd over het ambt van voorganger. De nadruk lijkt te liggen op de vijf/viervoudige bediening en het voorgangerschap zou daar niet onder vallen. Sommigen gaan zo ver dat zij het voorgangerschap zelfs tot een onbijbels ambt verklaard hebben. Nadruk ligt hierbij op de teambediening en het lijkt alsof het ambt van voorganger gediskwalificeerd is. Je zou erdoor in verwarring kunnen raken! Dit betekent dat het hoog tijd is voor een gedegen stukje studie in de Bijbel met de focus op het herderschap!

Verrassend genoeg wordt het woord 'herder' (Grieks: *poimena*) slechts één keer letterlijk genoemd in het nieuwe testament in verband met het geestelijk leiderschap^[1]. Toch is deze vorm van geestelijk leiderschap de meest voorkomende in een plaatselijke gemeente. Voor de leesbaarheid van dit artikel zal ik de letterlijke vertaling van het woord *poimena*, nl. pastor hanteren^[2]. De vraag rijst waarom de benaming 'herder' niet vaker genoemd wordt in het nieuwe testament. In mijn onderzoek breng ik verschillende redenen naar voren, die dit mogelijk kunnen verklaren:

- (1) Het woord *poimena* betekent 'herder'. Omdat men in de bijbelse tijd en in de oud testamentische geschriften zo gewend was aan het woord herder aanvaardden de gelovigen in de eerste eeuw het woord herder als volkomen logisch en behoefde het geen uitleg als metafoor van geestelijk leiderschap.
- (2) God wordt in het Oude Testament beschreven als de geestelijke herder. Ook Jezus wordt in het Nieuwe Testament voorgesteld als de geestelijke herder. Alles wat over het karakter en gedrag van de geestelijke herder gezegd wordt is van toepassing op en geldt ook voor de nieuw testamentische pastor.
- (3) Alhoewel het woord pastor slechts één keer genoemd wordt, zien we toch in de talloze nieuw testamentische bijbelgedeelten het gebruik van woorden en gedachten die specifiek gerelateerd zijn aan de kwaliteiten en het werk van deze geestelijke leider.
- (4) De nieuw testamentici zijn het veelal eens met elkaar dat de termen pastor (*poimena*), opziener/bisschop (*episkopous*) en oudsten/presbyters (*presbuterous*) feitelijk synoniem en uitwisselbaar zijn. Wat over de één gezegd wordt, is toepasbaar op de ander. Het nieuwe testament zegt wél veel over de woorden *episkopous* en *presbuterous*. Dit waren dan ook nieuwe termen voor de gelovigen, terwijl de term *poimena* hun bekend was.

Achtergrond in het oude testament

Bij Abel zien we al dat de herder algemeen bekend was in het begin van het oude testament^[3]. Daarom is het niet verwonderlijk dat God als de Herder^[4] van Zijn volk en het volk als Zijn kudde^[5] werd gezien. Het globale beeld van Gods daden ten opzichte van zijn

¹ Efeze 4:11

² De gangbare benamingen vandaag aan de dag zijn: voorganger, herder, pastor, leidinggevende oudste, opziener e.a., welke voor buitenstaanders nogal eens verwarrend of onbekend voorkomen. Zou het niet de overweging waard zijn om het eenduidige woord 'pastor' te gebruiken in deze moderne tijd? Het woord sluit naadloos aan bij de bijbelse benaming en communiceert helder naar de buitenwacht.

³ Genesis 4:2

⁴ Gen. 48:15; 49:24; Ps. 23:1; 80:1; Ez. 34 :11,12

⁵ Ps. 28:9; 74:1; 77:20; 78:52,53; 79:13; 95:7; 100:3; Jes. 40:11; 49:9; Jer. 13:17; 23:2,3; 50:19; Ez. 34:31; Mi. 7 :14 ; Zach. 10:3.

kudde is dat Hij zorgt voor een verblijfplaats, water en voedsel; dat Hij leiding, zorg, bescherming en redding biedt; dat Hij verdwaalden opspoort en de lammeren aan Zijn boezem draagt. Het beeld wat naar voren komt is dat Zijn volk afhankelijk is van Hem, voor hun leven en welzijn.

Oud testamentische herders, die zich onderscheiden als leiders van Gods volk zijn o.a. Mozes [6], Amos [7] en David [8]. De verwachte Messias, die als een herder beschreven wordt, zal afstammen van David [9].

Jezus, de Herder

Herders stonden niet in hoog aanzien in de wereld van het nieuwe testament. Daarom is het verrassend dat de geboorte van Jezus door de engelen aan herders bekend gemaakt werd [10]. Het is treffend dat Jezus, de Herder uit het geslacht van David, geboren werd in Bethlehem, welke de stad van David genoemd werd. In de geschiedenis van de geboorte wordt Jezus ook als Herder aangeduid, wat een beetje op de achtergrond is gebleven. Mattheüs citeert Micha 5:2 door Jezus een leidsman te noemen 'die Mijn volk Israël weiden (*poimanei*; het werkwoord afgeleid van *poimena*) zal [11]. Het was heel normaal in die tijd dat aan een leidsman het werk van een herder werd toegeschreven. Daarin had het woord dus een dubbele betekenis.

Deze twee betekenissen zijn ook toepasbaar op de wederkomst van Jezus. Het werkwoord *poimanei* wordt drie keer in verband met Jezus genoemd in het boek Openbaring. Het klinkt als een tegenstelling, dat het Lam 'hen zal weiden (*poimainei*) en hen voeren naar waterbronnen des levens' [12]. Hij zal hoeden (*poimainein*) met een ijzeren staf [13].

In de evangeliën wordt Jezus voorgesteld als de volmaakte Herder, die bewogen is over de schapen, die geen herder hebben [14]. Hij gaat op zoek naar de verloren schapen [15]. Hij reikt uit naar de schapen, die niet van Zijn stal zijn [16]. Hij roept Zijn schapen bij naam [17]. Hij leidt hen en zet Zijn leven in voor de schapen [18]. Hij wordt ook de geslagen Herder genoemd [19].

In contrast tot de zelfzuchtige herders van Ezechiël zet Jezus zichzelf neer als de goede Herder [20]. Jezus wordt ook benoemd als de 'grote (*megas*) Herder der schapen' [21] en als 'één Herder' [22]. Petrus noemt Jezus de Opperherder (*archipoimena*) [23]. Deze aanduiding wijst naar Jezus als het voorbeeld voor alle pastors als geestelijke herders. In een ongebruikelijke combinatie van termen wordt Jezus 'herder (*poimena*) en hoeder (*episkopon*) van uw zielen' genoemd [24]. Dit zou vertaald kunnen worden met 'hoeder-herder'. Het woord

⁶ Ex. 2:15-3:1

⁷ Amos 7:15

⁸ Ps. 78:70,72

⁹ Ez. 34:23; 37:22,24

¹⁰ Luk. 2:8-11

¹¹ Matth. 2:6

¹² Openb. 7:17

¹³ Openb. 12:5; 19:15; Dit geldt ook voor hen, die zullen overwinnen: Openb. 2:26,27.

¹⁴ Matth. 99:36

¹⁵ Luk. 15:4

¹⁶ Joh. 10:16

¹⁷ Joh. 10:3

¹⁸ Joh. 10:3,11,15,17

¹⁹ Matth. 26:31 in vergelijking met Zach. 13:7

²⁰ Ez. 34:1-10 in contrast met Joh. 10:11,14

²¹ Hebr. 13:20

²² Joh. 10:16, in vergelijking met Ez. 43:20; 37:24

²³ 1 Petr. 5:4

²⁴ 1 Petr. 2:25

episkopous wordt vaak vertaald met bisschop of opziener. Dit heeft betrekking op de gedachte dat hij/zij bewaakt en verzorgd. Deze bewoording krijgt speciale betekenis als zij toegepast wordt op de leiders in de gemeente, daar Paulus en Petrus beiden deze aspecten van de bediening benadrukken.

Paulus en pastors

Paulus geeft aan dat de opgevangen Christus leiderschapsgaven heeft gegeven aan de gemeente. Hij spreekt o.a. van 'herders en leraars' *tous poimenas kai didaskalous*^[25]. Er is een discussie gaande onder nieuw testamentici of Paulus hier spreekt over twee afzonderlijke bedieningen of een gecombineerde bediening in de vorm van herder-leraar. De hoofdtaak van de pastor is de gemeente verzorgen en voeden door te leiden in onderwijs en uitleg van Gods Woord. Daarom is de onderscheiden kwaliteit van een oudste dat hij/zij bekwaam is om te onderwijzen^[26]. Toen Paulus de mannen uit Efeze vanuit Milete aansprak, bracht hij de drie uitwisselbare begrippen van pastor, oudste en opziener naar voren. Zij werden oudsten (*presbuterous*) genoemd. Tevens zegt Paulus dat de Heilige Geest hen tot opzieners (*episkopous*) gesteld had, om de gemeente Gods te weiden (*poimainein*)^[27]. We zien dat Paulus hen aanmaant: 'Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde'. Het welzijn van de kudde hangt af van het welzijn van de herder!

Petrus en pastors

De dialoog tussen Jezus en Petrus nodigt uit tot een grondige studie^[28]. Wij beperken ons echter tot dat gedeelte wat te maken heeft met ons onderwerp. Jezus geeft opdracht aan Petrus om de kudde te weiden (*boske* = voeden, vs. 15,17) en te hoeden (*poimaine* – vs. 16). Het lijkt erop dat Jezus hier de specifieke taak van een geestelijk herder (weiden=voeden) benoemd, maar ook de taak hier niet loskoppelt van de totale zorg voor de gemeente (hoeden). Zijn lammeren (*arnia* – vs. 15) en Zijn schapen (*probata* – vs. 16,17) hebben beiden Zijn aandacht. Ik denk niet dat Jezus hier aan Petrus en ons een onderscheid probeert duidelijk te maken tussen Zijn lammeren en Zijn schapen. Het gebruik van beide woorden zou een literaire en stylistische reden kunnen hebben^[29]. Het kan niet anders dan dat Petrus deze dialoog in gedachten had, toen hij de oudsten vermaande: 'hoedt (*poimanate*) de kudde Gods' en opriep om dit vrijwillig te doen, niet gedwongen, niet uit schandelijk winzucht en niet 'als heerschappij voerend'^[30]. In vs. 2 staat het woord *episkopoutes*, wat een werkwoordsvorm is van *episkopous* en vertaald kan worden met 'toezicht houdend' of 'dienen als opzichter'. In tegenstelling hierop spreekt Judas van slechte leiders, die 'zichzelf weiden' (*poimanei*)^[31] en zichzelf hierdoor onder Gods oordeel stellen. Petrus daarentegen wijst naar de Opperherder, die Zijn trouwe onderherders zal belonen^[32].

Slotopmerkingen

Binnen de teambediening van de plaatselijke gemeente is de taak pastor een onderscheiden, leidinggevende taak. De pastor geeft niet alleen leiding aan het individu in het individuele gesprek, maar geeft ook leiding aan de gemeente en aan het leiderschapsteam als geheel. Het

²⁵ Ef. 4:11

²⁶ 1 Tim. 3:2; 2 Tim. 2:24

²⁷ Hand. 20:17,28

²⁸ Joh. 21:15-17

²⁹ Dit zou ook kunnen gelden voor de woorden weiden en hoeden en de twee synoniemen voor liefde – *agape* en *phileo*

³⁰ 1 Petr. 5:1-3

³¹ Judas 12,13

³² 1 Petr. 5:4

is de verantwoording van de pastor om zich te blijven ontwikkelen in het leidinggeven aan de gemeente en aan het leiderschapsteam, waardoor hij/zij meegroeit met de groei van de gemeente en hij/zij de gemeente vaardig kan blijven weiden en hoeden. Een groeiende gemeente vraagt groeiende vaardigheden van de pastor. We zien in de praktijk dat de ontwikkeling van de gemeente parallel loopt aan de ontwikkeling van de vaardigheden van de pastor. Zij die in de pastorale functie dienen, zullen zich voor ogen moeten houden dat de 'schapen' behoren tot Gods kudde^[33] en dat Jezus hen benoemd als 'Mijn lammeren' en 'Mijn schapen'^[34]. De liefde van de onderherder voor de Opperherder zal zichtbaar zijn in de wijze waarop hij/zij voor de gemeente van de Heer zorgt! God laat zelf zien door de hele bijbel heen, wat Hij verwacht van geestelijke leiders. Laten wij als pastors de Goede Pastor volgen in Zijn stijl van leiderschap, welke Hij zichtbaar maakt in het oude en nieuwe testament.

Mogelijke streamers

De hoofdtaak van de pastor is de gemeente verzorgen en voeden door te leiden in onderwijs en uitleg van Gods Woord.

De liefde van de onderherder voor de Opperherder zal zichtbaar zijn in de wijze waarop hij/zij voor de gemeente van de Heer zorgt!

Laten wij als pastors de Goede Pastor volgen in Zijn stijl van leiderschap, welke Hij zichtbaar maakt in het oude en nieuwe testament.

³³ Hand. 20:28

³⁴ Joh. 21:15-17